

RO, RENLIGHED OG REGELMÆSSIGHED

Af Lars Qvortrup
dekan, DPU

lq@dpu.dk

”Én slags læring kræver ét sæt af fysiske og undervisningsmæssige rammer, en anden kræver andre rammer. Det kræver med andre ord pædagoger og lærere, der ikke agerer i kraft af ideologiske idealer, men agerer, fordi de er eksperter i undervisning.”

* Når sundhedsplejersken i gamle dage besøgte den nybagte børnefamilie, var budskabet: ”Ro, renlighed og regelmæssighed.” Barnet skulle hurtigst muligt bringes ind i en regelmæssig rytme og sove og ammes på faste tidspunkter. Og renligheden gav sig selv: Hygiejne – eller properhed, som man sagde – stod i højsædet. Alt hvad der kunne forstyrre det lille barn, om det så var uro, snavs eller mangel på rytme, skulle undgås.

Sådan var det også senere i barnets tilværelse. Man stod op kl. 6.30, spiste kl. 7, mødte i skolen kl. 8 og fik aftensmad kl. 18. Og faste sengetider var absolut anbefalingsværdige.

I dag ser sagen anderledes ud. Det nyfødte barn tages med på forældrenes konditur i en dertil indrettet trehjulet løbevogn, hvorfra det anspændt kan se skovens træer suse forbi. Og amning foregår, når barnets naturlige behov eller lyst melder sig. Børnehaven er en multiarena af vekslende aktiviteter, ofte sådan at det enkelte barn har frit valg: ”Hvad har jeg lyst til,” forventer vi, at det hele tiden spørger sig selv. Denne adfærd gentages i det supermarked, som barnet besøger på vejen hjem sammen med far eller mor: ”Hvad synes du, vi skal spise i aften? Og er der noget, du selv har lyst til?” I skolen skal elevernes læring stimuleres, og den stimuleres angiveligt i kraft af mangfoldighed.

Jo, i industrisamfundet lå klasserne på rad og række, klokken ringede ind og ud, og undervisningen var lærercentreret. Men i det såkaldte videnssamfund er kodeordet mangfoldighed og omskiftelighed, og eleven må selv træffe sine valg: Hvordan skal min dag forløbe? Hvad kunne jeg tænke mig lige nu? Hvor skal jeg opholde mig, og hvem vil jeg være sammen med? På den måde, lyder argumentet, stimulerer man ikke alene læring, man socialiserer også barnet ind i et samfund, der efterspørger forskellighed.

Skal barnet have ro, eller skal det stimuleres, dvs., skal der skabes uro? Jeg tror, at baggrunden for denne diskussion ligger et lag dybere. Der er næppe mange, der mener, at barnet eller eleven skal forstyrres. Spørgsmålet er: Hvad er centrum for undervisning og opdragelse? Er det skolen, klassen og familien, eller er det barnet? Hvor skal regelmæssigheden findes? I omgivelsernes rytme og struktur eller i barnets rytme og behov?

Således omformet er diskussionen langt fra så ny, som den kunne lyde. De fleste husker den franske filosof Jean-Jacques Rousseaus retorisk svulmende indledning til *Émile*: ”Ved fødslen snøres vi ind i et klæde, ved døden graves vi ned i en kiste, og mellem disse to yderpunkter er vi spærret inde i samfundets institutioner.” Sådan reagerede han mod traditionens tvangsforanstaltninger. Nu skulle mennesket være frit – ja, frit til at vælge sin egen frihed. Ifølge Rousseau var barnet opdragelsens centrum.

Skal roen med andre ord have lov til at udfolde sig fra det enkelte barn? Falder barnet kun til ro, når moderen lytter til og tilpasser sig barnets behov? Og skal vi derfor stille en mangfoldighed af muligheder til rådighed, så barnet selv og på egen hånd kan finde sig til rette?

Eller skal roen omvendt indfolde sig i barnet? Skal rammerne være præget af regelmæssighed? Skal valgene træffes af forældre, pædagoger og lærere, fordi det giver barnet den sociale og institutionelle stabilitet, som ikke alene giver barnet ro, men også gør, at det kan bruge så meget desto mere kapacitet på at tilegne sig viden og færdigheder?

Det er spørgsmål, vi ikke bør svare ideologisk på. Barnet skal ikke have ro, renlighed og regelmæssighed, fordi dette er rationalismens ideal. Det skal omvendt heller ikke forstyrres, stimuleres og stilles i en mangfoldighed af valgmuligheder, fordi det er et romantisk eller reformpædagogisk ideal. Nej, svaret skal være didaktisk: Hvad virker? Hvilken form for rammesætning beforder hvilken form for tilegnelse af viden og færdigheder? For i vores tid er pædagogikken ikke filosofisk, men didaktisk. En af konsekvenserne er, at der ikke gives ét, men mange svar. For én slags læring kræver ét sæt af fysiske og undervisningsmæssige rammer, en anden kræver andre rammer. Det kræver med andre ord pædagoger og lærere, der ikke agerer i kraft af ideologiske idealer, men agerer, fordi de er eksperter i undervisning.